

Roman Jurkowski, Norbert Kasperek

Uroczystość jubileuszowa prof. Sławomira Kalembki

Echa Przeszłości 3, 295-298

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

UROCZYSTOŚĆ JUBILEUSZOWA PROF. SŁAWOMIRA KALEMBKI

23 listopada 2001 r. w sali posiedzeń Rady Wydziału Prawa i Administracji UMK w Toruniu odbyła się uroczystość jubileuszowa z okazji 65 rocznicy urodzin prof. Sławomira Kalembki. Spotkanie to połączono z wręczeniem *Księgi pamiątkowej*, poświęconej prof. Sławomirowi Kalembce. Patronat objął Dziekan Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika i Dyrektor Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Najpierw goście z dostojnym Jubilatą uczestniczyli w otwarciu okolicznościowej wystawy publikacji i zdjęć Jubilata w hallu Biblioteki UMK. Można tam było zobaczyć młodego Kalembkę rąbiącego drewno na ogień podczas pieszych wędrówek, jednej z Jego licznych pasji pozostałej do dziś. Interesująca, a zarazem pouczająca dla młodych adeptów sztuki historycznej, była wystawa publikacji prof. Kalembki, w tym wielu obcojęzycznych.

Podczas uroczystości jako pierwszy głos zabrał JM Rektor UMK prof. dr hab. Jan Kopcewicz. Po „oficjalnym” przemówieniu rektor Kopcewicz w drugiej części uroczystości w ciepłym i serdecznym tonie przypomniał zasługi Jubilata dla Uniwersytetu, a także swoją z nim znajomość i kontakty. Następnie głos zabrał Dziekan Wydziału Nauk Historycznych UMK, prof. Andrzej Radzimiński, oraz Dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki UMK, prof. Danuta Musiał. Dyrektor Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM, prof. Jan Sobczak, powiedział m. in. o Jubilate, iż występuje u niego *rzadko spotykane u ludzi nauki łączenie zasadnej dumy i poczucia godności własnej, świadomości swojej wysokiej naukowej pozycji z ujmującą prostotą i nie pozbawioną serdeczności choć i nie przesadnie wylewną, bezpośredniością w stosunku do innych, kolegów i współpracowników, z wrażliwością na problemy innych i gotowością udzielenia im pomocy. Tego wielu z nas tu obecnych doświadczyło na własnym przykładzie. Świadczy to zawsze o prawości i wielkości charakteru. Jesteś mądry, ale nie mentorsko przemądrzały, co nie każdemu jest właściwe.*

Prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego prof. Wojciech Wrzesiński w swoim wystąpieniu nawiązał do blisko półwiecznej znajomości z Jubilatą. Prof. Ryszard Bender z KUL przypomniał swoiste „namaszczenie” prof. Kalembki na swego następcę przez prof. Stefana Kieniewicza. Z kolei prof. Janusz Jasiński nawiązał do obecności dostojnego Jubilata w Olsztynie i związków z tutejszym środowiskiem historycznym.

W auli Wydziału zgromadziło się wielu historyków z całego kraju, najliczniej, co oczywiste, reprezentowane były środowiska toruńskie i olsztyńskie.

Wśród licznych nadesłanych telegramów prof. Feliks Kiryk i Henryk Żaliński z Krakowa podpisali się dowcipnie „oddani poddani małopolscy”.

Sam Jubilat, tryskający jak zawsze humorem, odniósł się do wspomnień, podziękował też wszystkim, którzy zorganizowali listopadowe spotkanie. Zaś podczas uroczystego bankietu Jubilat miał pełne ręce roboty, gdyż po autograf ustawiła się długa kolejka. Dopiero pod koniec spotkania główny bohater uroczystości wraz z prof. Przemysławem Hauserem, prorektorem UAM w Poznaniu, zaprezentowali swoje znakomite, znane nie tylko w środowisku historycznym, talenty wokalne.

Imponująca edytorsko i merytorycznie *Księga pamiątkowa*, ofiarowana prof. Sławomirowi Kalembce w sześćdziesięciopięciolate urodzin, zawiera 77 artykułów, rozpraw i przyczynków historycznych, pogrupowanych przez Komitet Redakcyjny w czterech działach tematycznych: *Dziedzictwo, Kraj, Wychodźstwo, Mocarstwa europejskie*, dodając do nich piątą (*Varia*) z tekstami nie mieszczącymi się w szerokich ramach rozdziałów¹. Przed *Tabula Gratulatoria* znajduje się wspólny list rektorów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika: prof. dr. hab. Ryszarda J. Góreckiego i prof. dr. hab. Jana Kopcewicza, skierowany do prof. dr. hab. Sławomira Kalembki, w którym obaj podnosząc przede wszystkim naukowe osiągnięcia Jubilata, zwracają również uwagę na Jego głębokie zaangażowanie w organizację nauki w obu kierowanych przez nich uniwersytetach. Tę stronę aktywności prof. Kalembki, wraz z informacjami o działalności w towarzystwach naukowych i polonijnych organizacjach społeczno-kulturalnych, omawia Leszek Kuk w zwięzłym biogramie zatytułowanym: *Uczony, organizator nauki, człowiek*. Ale w wypadku uczonego tej klasy, najbardziej wymownym świadectwem Jego pracy i osiągnięć jest zamieszczony na stronach 19-44 wykaz publikacji Profesora, obejmujący ponad 400 pozycji, z których wiele to dzieła pionierskie i odkrywcze, w zasadniczy sposób poszerzające naszą wiedzę o historii Polski i powszechnej i to nie tylko XIX w.

Rozległość zainteresowań naukowych Profesora, a zwłaszcza ściśle kontakty badawcze, dydaktyczne i organizacyjne z uniwersytetami w Toruniu i Olsztynie, zaowocowały tym, że te dwa ośrodki zjednoczyły siły w pracy nad omawianą tutaj *Księgą pamiątkową*. Od strony redakcyjnej i organizacyjnej Olsztyn reprezentowali prof. Jan Sobczak i dr Norbert Kasperek, a Toruń – prof. Zbigniew Karpus i prof. Leszek Kuk. Podobnie wśród autorów – najliczniej reprezentowani byli koledzy i uczniowie Profesora z Olsztyna (ogółem 25 osób) i Torunia (18 osób). Dalej wymienić należy historyków z Warszawy

¹ *W kraju i na wychodźstwie. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Sławomirowi Kalembce w sześćdziesięciopięciolate urodzin*. Redakcja naukowa Zbigniew Karpus, Norbert Kasperek, Leszek Kuk, Jan Sobczak, Toruń-Olsztyn 2001, ss. 1054, indeksy.

(8 osób), Lublina (6 osób), Kielc (4 osoby), Wrocławia i Poznania (po 3 osoby), Gdańska, Paryża i Krakowa (po 2 osoby). Pojedyncze osoby należały do środowisk naukowych Rzeszowa, Wilna, Katowic i Piotrkowa Trybunalskiego.

Redaktorzy tego monumentalnego dzieła stanęli przed nie lada problemem – tematycznego pogrupowania kilkudziesięciu bardzo różnych treściowo opracowań, lecz przyznać trzeba, że wywiązali się z tego zadania wzorowo. Księgę otwiera zestaw 6 artykułów powiązanych wspólnym tytułem *Dziedzictwo* – z cennymi uwagami i refleksjami nad korzeniami kultury polskiej, plusami i minusami mitologii narodowej, stereotypami wyobrażeń o naszych sąsiadach, funkcjonujących w dawnej i współczesnej świadomości narodu polskiego, oraz rozważaniami z pogranicza historii i politologii, dotyczącymi aspektów geopolitycznego położenia Polski w XXI w. Wśród autorów widzimy Gerarda Labudę, Adama Galosa, Jerzego W. Borejszę, Andrzeja Stelmachowskiego, Wojciecha Wrzesińskiego i Leszka Kuka. Rozdział ten jest nie tylko wprowadzeniem do dalszych części *Księgi pamiątkowej*, ale poprzez pytania postawione w każdym z 6 artykułów informuje o problematyce całości wydawnictwa, kreśląc jednocześnie obszar zainteresowań badawczych nie tylko autorów, ale przede wszystkim Szanownego Jubilata – a to jest przecież najważniejsze w takich pamiątkowych, jednorazowych publikacjach.

Drugi, najobszerniejszy rozdział *Księgi*, zatytułowany *Kraj*, zawiera 32 prace, z których 10 napisali historycy z Olsztyna, 8 z Torunia, po 3 z Lublina, Warszawy i innych ośrodków. Aż 14 z nich to przyczynki biograficzne, dotyczące m.in.: Dominika Krysińskiego, Józefa Wałęckiego, Karola Libelta, Augusta Cieszkowskiego, Tadeusza Bobrowskiego, Lucjana Migurskiego, Pawła Czerwińskiego, Walentego Barczewskiego, Wiktora Kulerskiego, Hipolita Korwin-Milewskiego, Lubomira Gadona, Edwarda Roppa, Ignacego Krasickiego. Bogata w tym dziale jest tematyka konfesyjna. Widzimy tu prace Henryka Falkowskiego o arcybiskupie Juliuszu Dinderze; Stanisława Gajewskiego o arcybiskupie Edwardzie Roppie; Ryszarda Bendera o udziale duchowieństwa katolickiego w ruchu narodowym na przełomie XIX i XX w.; Mariana Stolarczyka o działalności politycznej duchowieństwa katolickiego cyrkułu wadowickiego w 1848 r.; Marka Chamota o polskim kościele katolickim na Dalekim Wschodzie w XIX i na początku XX w.; Przemysława Hausera o Kościele ewangelicko-unijnym w województwie pomorskim w latach 1920-1933; Ryszarda Kozłowskiego o ruchu „księży patriotów” w czasach PRL.

Dzieje wychodźstwa polskiego w XIX w., a więc nurt badań najbliższy Profesorowi Kalembce, to w *Księdze* rozdział III. Składają się nań artykuły i rozprawy 12 autorów, z których 4 reprezentuje Olsztyn, 3 – Warszawę, 2 – Lublin, i po jednym – Kielce, Paryż i Kraków. Część z nich, czyli prace Norberta Kasparka, Macieja Kledzika, Wojciecha Saletry, Andrzeja Szmyta

wyszły spod pióra uczniów bądź recenzowanych przez Jubilata rozpraw doktorskich i dotyczą szerokiej problematyki wychodźstwa popowstaniowego i Wielkiej Emigracji.

Mocarstwa europejskie – to IV rozdział *Księgi*; redakcja połączyła w nim cztery rozprawy z historii powszechnej *sensu stricte*, napisane przez Władysława Zajewskiego, Małgorzatę Szostakowską, Jana Sobczaka i Wiesława Bolesława Łacha – z artykułami, w których problematyka polska przedstawiona jest na szerokim europejskim (i nie tylko europejskim, jak pokazuje praca Wiesława Cabana) tle. To kolejny wątek tematyczny bliski Profesorowi Jubilatowi – współautorowi III tomu *Historii dyplomacji polskiej*. Statystycznie – w rozdziale tym 4 autorów reprezentowało ośrodek toruński, 3 – olsztyński, a czterech pozostałych: Kielce, Katowice, Gdańsk i Lublin.

Skupiający 16 autorów V rozdział *Księgi*, z tekstami o bardzo zróżnicowanej tematyce (stąd jego tytuł *Varia*) – zawiera wiele interesujących rozpraw od egzotycznych badań Edwarda A. Mierzwę nad protohistoriografią chińską i hinduską, do cennych zestawień tabelarycznych, pokazujących nakłady gazet na Pomorzu Zachodnim w drugiej połowie XIX w. (Henryk Rietz). Warto odnotować cenny i ważny artykuł Stanisława Alexandrowicza, dotyczący problemu szacunków liczbowych osób deportowanych z Kresów Wschodnich w głąb ZSRR po 17 września 1939 r., oraz rozważania prof. Bogusława Cyglera na temat pisarstwa historycznego Normana Daviesa. O tym, że historyczne badania naukowe to nie tylko opisy wielkich i przełomowych wydarzeń w dziejach ludzkości, ale też pokazywanie zjawisk życia codziennego, często bardzo prozaicznych, ale jakże nierzadko brzemienne w skutkach, mówi artykuł Aleksandra Smolińskiego o zaopatrzeniu Wojska Polskiego w obuwie w latach 1918 – 1921. W rozdziale tym widzimy 8 autorów z Olsztyna, 5 z Torunia i po jednym z Gdańska, Paryża i Piotrkowa Trybunalskiego.

Kilkudziesięciu autorów, setki stron tekstu w trzech językach (dwa artykuły napisano w języku francuskim, jeden – w języku rosyjskim), przepiękna „wileńska” okładka i obwoluta z wypowiedzią J. Piłsudskiego o „miłym mieście” – mieście rodzinnym Szanownego Jubilata, to efekt zbiorowej pracy wielu ludzi, którzy swój trud, wysiłek intelektualny i organizacyjny bezinteresownie ofiarowali swojemu mistrzowi, koledze, przyjacielowi – Profesorowi Sławomirowi Kalembce. W tej *Księdze* zrealizowali oni dwa nawzajem uzupełniające się cele, chyba optymalne z punktu widzenia uczonego tej rangi, jakim jest Profesor Sławomir Kalembka – uczcili jubileusz wybitnego historyka i jednocześnie uczynili kolejny krok w żmudnym procesie poznawania dziejów ojczystych i powszechnych.

Roman Jurkowski, Norbert Kasperek